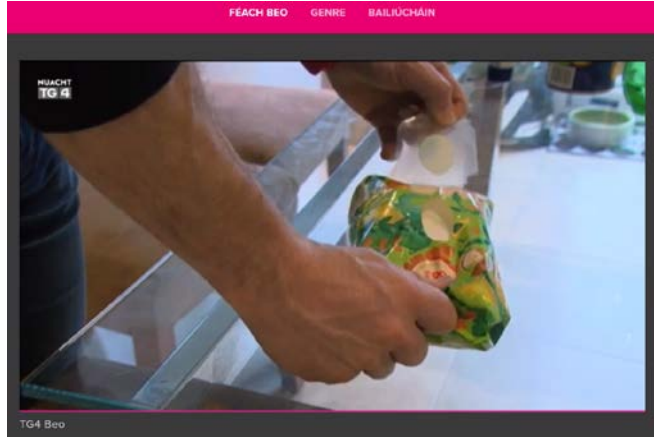

Dochar don timpeallacht

Ceist 1

Beidh tú ag féachaint ar ball ar thuirisc faoin damáiste a dhéanann ciarsúir thaise don timpeallacht. Sula bhféachfaidh tú ar an mír, pléigh an cheist thíos leis an duine in aice leat:

Cén dochar a dhéanann na ciarsúir thaise don timpeallacht, dar libh?

Ceist 2

Cad is brí leis na focail agus na frásaí seo a bheidh le cloisteáil sa mhír?

1. scaipeadh
2. díobháil
3. grúpa comhshaoil
4. sláinteachas pearsanta
5. díghalrán
6. ciarsúir ghlantacháin
7. comhlacht diúscartha múnlaigh
8. cadás
9. dabhach shéarachais
10. reachtaíocht éigeandála
11. ag cur thar maoil

Anois, féachaigí ar an tuairisc le feiceáil an gcuideodh sin libh. Mura bhfuil sibh cinnte faoi bhrí na bhfocal tar éis na chéad éisteachta, pléigí leis an teagascóir iad.

Ceist 3

Féach ar an tuairisc arís agus ansin déan cur síos don duine in aice leat ar ábhar na míre.

Ceist 4

‘...fáilte romhaibh...’

Aimsigh an forainm réamhfhoclach cuí le dul i ngach spás thíos.

1. Bhí turas fada _____ agus ní raibh fonn _____ a bheith ag crochadh thart. (Seán)
2. De bhrí go raibh Fraincis mhaith _____ bhí sí in ann comhrá maith a dhéanamh leis.
3. Baineadh geit _____ nuair a chonaic siad na Gardaí ag teacht.

4. Beidh aiféala _____ má theipeann _____ sna scrúduithe.
(Máire agus Úna)
5. Bíonn eagla _____ roimh an madra mar bhain an madra greim as mí ó shin.
6. Tiocfaidh biseach _____ má fhanaim sa leaba.
7. Tá airgead agam _____, tabharfaidh mé duit é amárach.
8. Nach bhfuil Máire in éad _____ de bhrí gur bhuaigh sé an comórtas?
9. Braitheann sí go mór _____ é ó d'imigh sé.
10. Níl muinín _____ a thuilleadh mar ghoid sé a gcuid airgid.

Ceist 5

Féach ar na focail seo thíos. Bhí a gcomhchiallaigh sa mhír. Cad iad?

ag dul i ngreim i
ag achainí ar
go minic
doiligh go leor
i gcontúirt

Ceist 6

Pléigh na ceisteanna seo leis na daoine eile i do ghrúpa:

1. Conas a cheiliúir tú Lá Fhéile Pádraig i mbliana?
2. Conas atá do shaol difriúil anois de bharr phaindéim an choróinvíris?
3. Cén fáth a mbíonn daoine ar fud an domhain ag ceiliúradh Lá Fhéile Pádraig, dar leat? An raibh an fhéile á ceiliúradh i mbliana ar fud an domhain?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Is féidir gach beirt a chur ag plé na ceiste seo sula seinntear an tuairisc nó iad a chur ag obair i ngrúpaí de thriúr nó de cheathrar.

Ceist 2

1. scaipeadh – *spread, spreading*
2. díobháil – *damage*
3. grúpa comhshaoil – *environmental group*
4. sláinteachas pearsanta – *personal hygiene*
5. díghalrán – *disinfectant*
6. ciarsúir ghlantacháin – *cleaning wipes*
7. comhlacht diúscartha múnlaigh – *liquid waste disposal company*
8. cadás – *cotton*
9. dabhach shéarachais – *septic tank*
10. reachtaíocht éigeandála – *emergency legislation*
11. ag cur thar maoil – *overflowing*

Ceist 3

Féach an script.

Ceist 4

1. Bhí turas fada **roimhe** agus ní raibh fonn **air** a bheith ag crochadh thart. (Seán)
2. De bhrí go raibh Francís mhaith **aici** bhí sí in ann comhrá maith a dhéanamh leis.
3. Baineadh geit **astu** nuair a chonaic siad na Gardaí ag teacht.
4. Beidh aiféala **orthu** má theipeann **orthu** sna scrúduithe. (Máire agus Úna)
5. Bíonn eagla **air** roimh an madra mar bhain an madra greim as mí ó shin.
6. Tiocfaidh biseach **orm** má fhanaim sa leaba.
7. Tá airgead agam **ort**, tabharfaidh mé duit é amárach.
8. Nach bhfuil Máire in éad **leis** de bhrí gur bhuaigh sé an comórtas?
9. Braitheann sí go mór **uaithi** é ó d'imigh sé.
10. Níl muinín **acu ann** a thuilleadh mar ghoid sé a gcuid airgid.

Ceist 5

ag dul i ngreim i – ag dul i ngleic le
ag achainí ar – ag impí ar
go minic – go rialta
doiligh go leor – sách deacair
i gcontúirt – i mbaol

Ceist 6

Is féidir gach beirt a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin cuid de na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

Siún Nic Gearailt

Fáilte romhaibh ar ais. Anois, cé go bhfuil an pobal ag déanamh iarrachtaí chun dul i ngleic le scaipeadh an choróinvíris, tá díobháil á déanamh don timpeallacht mar go bhfuiltear ag caitheamh ciarsúir thaise síos leithris seachas i mboscaí bruscair. Deir an grúpa comhshaoil, *Coastwatch*, gur cheart treoir a bheith ar bhoscaí ciarsúr tais maidir le conas fáil réidh leo mar is ceart.

Aodhán Ó Maoileoin

Tá an rialtas ag impí ar mhuintir na tíre sláinteachas pearsanta a chur i bhfeidhm agus lámha a ní go rialta le dul i ngleic leis an gcoróinvíreas. Tá roinnt daoine ag baint úsáid as díghalrán láimhe nó gallúnach, agus daoine eile ag úsáid ciarsúir ghlantacháin.

Ach is cosúil go bhfuil na ciarsúir ghlantacháin ag cruthú go leor deacrachtaí don timpeallacht mar nach bhfuil daoine ag fáil réidh leo ar an mbealach ceart. Tá comhlacht diúscartha múnlaigh ag Séamus Ó Scanláin i gConamara. Agus is fadhb í seo a dtagann sé trasna uirthi go minic.

Séamus Ó Scanláin, SOS Liquid Waste

Cadás atá ansin, tá sé an-láidir i gcomparáid le páipéar leithris, fadhb an-mhór é. Níl sé in ann briseadh síos, an cadás atá iontu, ní bhriseann sé síos le huisce agus dá bharr sin tá sé ag dul ceann, ag dul ceann os cionn ceann agus os cionn ceann... agus istigh sa dabhach shéarachais. Agus, ag iarraidh é sin ansin a bhaint amach as an dabhach shéarachais, tá sé sách deacair.

Aodhán Ó Maoileoin

Tá an grúpa comhshaoil, *Coastwatch*, ag iarraidh go dtabharfadh an rialtas isteach reachtaíocht éigeandála faoina gcaithfidh comhlachtaí lipéadú ceart a chur ar phacáistiú.

An Comhairleoir, David Healy, An Comhaontas Glas

Níl an anailís cheart déanta ag na comhlachtaí agus níl aon bhunús dlíthiúil leis na ráitis sin atá á gcur acu ar na pacáistí. Níl sé sin ceart. Ní ceart aon chiarsúr a chaitheamh sa leithreas; ba cheart iad a chur sa mbruscar.

Deir *Coastwatch* go bhfuil suas le hocht as gach deich dabhach shéarachais ag dul thar maoil mar gheall ar chiarsúir ghlantacháin agus go bhfuil beatha daoine á gcur i mbaol mar gheall go bhfuil ábhar amh ag dul amach ar thránna, áit a mbíonn daoine ag snámh.

Aodán Ó Maoileoin, Nuacht TG4.